ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Навчально-наукового інституту психології тасоціальних наук
_____ Яна РАЄВСЬКА
«30» серпня 2024 р.

СХВАЛЕНО на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від 29.08.2024 р.
Завідувач кафедри
_____ Яна РАЄВСЬКА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДОКАЗОВІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ»

Галузь знань:	**05 Соціальні та поведінкові науки**
Спеціальність:	**053 Психологія**
Рівень вищої освіти:	**третій (освітньо-науковий) рівень**
Освітня кваліфікація:	**доктор філософії з психології**
Освітньо-наукова програма:	**Психологія**

Київ – МАУП – 2024

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Доказові моделі психологічної допомоги в умовах війни та повоєнного відновлення
Шифр і назва спеціальності	053 Психологія
Освітньо-наукова програма	Психологія (підготовка докторів філософії)
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова (ОК6, цикл професійної підготовки)
Кількість кредитів і годин	3 кредити ЄКТС / 90 годин. Денна форма: лекції – 24 год; практичні (семінарські) заняття – 12 год; самостійна робота – 54 год. Заочна форма: лекції – 8 год; практичні (семінарські) заняття – 6 год; самостійна робота – 76 год.
Термін вивчення дисципліни	1 курс, II семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/imvsn/kafedra-psihologi/aspirant/silabusi17.html

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація. Комунікація

Прізвище, ім'я, по батькові керівника практики	Раєвська Яна Миколаївна
Науковий ступінь	Доктор психологічних наук
Вчене звання	Професор
Посада	Директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук
Дисципліни, які викладає НПП	Методологія та дизайн наукових досліджень у психології Сучасні парадигми та міждисциплінарність у психології
Напрями наукових досліджень	Супервізія, психологічне консультування, психологія соціальної роботи, психологія міжпрофесійної взаємодії, когнітивно-поведінкова терапія, арт-терапія при роботі з травмою.
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців (ORCID, Google Scholar)	ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3802-2304 Scopus: https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57218830781 Web of Science Researcher ID C-8527-2019 Google Scholar Citations:https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=bsfNHk0AAAAJ
Портфоліо викладача на сайті кафедри / Інституту / Академії	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/imvsn/kafedra-psihologi.html
E-mail	raewskaya@ukr.net

Контактний телефон	+380966680958
Телефон кафедри	+380 (44) 494 47 54
Комунікація зі здобувачами (e-mail, месенджери, консультації, очні зустрічі)	raewskaya@ukr.net,

Структура курсу

Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Доказові моделі психологічної допомоги в умовах війни та повоєнного відновлення» належить до обов'язкових освітніх компонентів (ОК6) освітньо-наукової програми «Психологія» підготовки докторів філософії за спеціальністю 053 «Психологія» і вивчається в ІІ семестрі першого року навчання. Курс реалізує визначену закладом спеціальну компетентність СК9 та програмний результат РН12 і має дослідницьку, а не суто прикладну спрямованість: здобувач навчається критично оцінювати доказову базу психологічних інтервенцій, розуміти, як створюються клінічні настанови, як організовуються системи психічного здоров'я та психосоціальної підтримки (MHPSS) у кризових умовах, як адаптуються й упроваджуються доказові програми та як досліджується їх ефективність. Розглядаються континуум реакцій на травматичні події (від нормативного дистресу до ПТСР і комплексного ПТСР за МКХ-11, втрати та моральної травми), стійкість і посттравматичне зростання, травмофокусовані інтервенції з високим рівнем доказовості, масштабовані низькоінтенсивні програми ВООЗ, допомога окремим групам (військовослужбовцям і ветеранам, дітям, внутрішньо переміщеним особам, родинам загиблих і зниклих безвісти, фахівцям допомагаючих професій), наука впровадження та культурна адаптація в українському контексті. Наскрізним завданням є розроблення проєкту доказової моделі психологічної допомоги для обраної цільової групи з планом оцінювання її ефективності; ключові рішення відпрацьовуються в симуляціях (кабінетне навчання з планування допомоги громаді, GRADE-панель, адаптаційна нарада, рада з моніторингу безпеки дослідження).

Предмет вивчення навчальної дисципліни: доказова база, принципи побудови, організації, адаптації, впровадження та оцінювання ефективності моделей психологічної допомоги особам і спільнотам, що зазнали впливу війни, та в період повоєнного відновлення.

Мета курсу: сформувати у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здатність критично оцінювати, обґрунтовувати, адаптувати та досліджувати доказові моделі психологічної допомоги в умовах війни, криз і повоєнного відновлення з дотриманням етичних стандартів роботи з вразливими групами.

Завдання навчальної дисципліни:

- розкрити засади доказової практики в психології, ієрархію доказів, методологію створення клінічних настанов і оцінювання якості доказів (GRADE);
- сформувати знання про психічне здоров'я населення в умовах війни, моделі травматичного стресу, стійкість і посттравматичне зростання;
- ознайомити з рамковими моделями організації допомоги (піраміда MHPSS, ступінчаста допомога, перерозподіл завдань, психологічна перша допомога);
- сформувати вміння порівнювати доказовість травмофокусованих і низькоінтенсивних інтервенцій та обґрунтовувати їх вибір для конкретних груп;
- розкрити особливості допомоги військовослужбовцям, ветеранам, дітям, ВПО, родинам загиблих і зниклих безвісти, фахівцям допомагаючих професій;
- сформувати знання з науки впровадження та культурної адаптації доказових інтервенцій в українському контексті;
- навчити планувати дослідження ефективності психологічної допомоги в умовах війни з дотриманням етичних стандартів;
- розвинути здатність до рефлексивного аналізу власної дослідницької та професійної практики на засадах супервізії та інтервізії.

Пререквізити навчальної дисципліни: «Методологія і методи наукових психологічних досліджень» (ОК4); «Філософія науки» (ОК2); «Методологія і логіка наукового дослідження»

(ОК3); компетентності другого (магістерського) рівня вищої освіти з клінічної психології, психології травми, психологічного консультування.

Постреквізити навчальної дисципліни: «Сучасні наукові парадигми дослідження особистості» (ОК8); «Психометрія та статистичний аналіз даних у психологічних дослідженнях» (ОК9); вибіркові дисципліни ВК3 («Методологія досліджень психології діяльності в екстремальних умовах»), ВК4 («Доказові моделі психологічного консультування: дослідницький вимір»), ВК5 («Наукові дослідження психічного здоров'я: доказові моделі та протоколи»); асистентська педагогічна практика (ОК12); наукова складова ОНП – розроблення та апробація практико-орієнтованих моделей психологічної підтримки в межах дисертаційного дослідження.

Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність (ІК)	ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК2. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження. СК3. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проєкти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності. СК9. Здатність здійснювати міждисциплінарні доказові дослідження психологічних феноменів в умовах війни, криз, соціальних трансформацій та невизначеності, розробляти практико-орієнтовані моделі психологічної підтримки, відновлення психічного здоров'я та стійкості особистості із дотриманням етичних стандартів досліджень за участю вразливих категорій населення. СК10. Здатність до рефлексивного управління власною науково-дослідною та науково-педагогічною діяльністю на засадах супервізії, інтервізії й менторства, до побудови індивідуальної траєкторії наукового розвитку та інтеграції у національні й міжнародні дослідницькі мережі.

Програмні результати навчання (РН)	РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження. РН4. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з психології та дотичних міждисциплінарних напрямів із дотриманням норм професійної і академічної етики. РН7. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів. РН12. Розробляти, реалізовувати та впроваджувати міждисциплінарні доказові моделі й дослідницькі протоколи вивчення психічного здоров'я, психотравматизації, стійкості та посттравматичного зростання в умовах війни, криз і соціальних трансформацій; критично оцінювати рівень доказовості психологічних інтервенцій та обґрунтовувати доцільність їх упровадження в українському соціокультурному контексті. РН13. Здійснювати рефлексивний аналіз власної дослідницької та науково-педагогічної практики із застосуванням супервізійних, інтервізійних і менторських моделей, планувати та коригувати індивідуальну траєкторію наукового і професійного розвитку, презентувати результати в межах національних та міжнародних наукових мереж.

Зміст навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Денна форма, год.			Заочна форма, год.		
		Лекції	Практ.	СРС	Лекції	Практ.	СРС
Змістовий модуль 1. Доказова основа та рамкові моделі психологічної допомоги в умовах війни							
Тема 1	Доказова практика в психології: модель EBPP, ієрархія доказів, систематичні огляди, клінічні настанови, система GRADE.	3	1	7	1	–	9
Тема 2	Психічне здоров'я населення в умовах війни: поширеність, моделі травматичного стресу, континуум реакцій (ПТСР, комплексний ПТСР, тривале горе, моральна травма). Стійкість і посттравматичне зростання.	3	1	7	1	–	9
Тема 3	Рамкові моделі організації допомоги: піраміда MHPSS (IASC), ступінчаста допомога, перерозподіл завдань, принципи С. Гобфолла, психологічна перша допомога.	3	2	7	1	1	10

№ теми	Назва теми	Денна форма, год.			Заочна форма, год.		
		Лекції	Практ.	СРС	Лекції	Практ.	СРС
Тема 4	Травмофокусовані інтервенції з доведеною ефективністю: когнітивна терапія опрацювання, пролонгована експозиція, ТФ-КПТ, EMDR, наративна експозиційна терапія. Порівняльна доказовість, ризики, протипоказання.	3	2	7	1	1	10
Модульна контрольна робота 1							
Змістовий модуль 2. Цільові групи, впровадження та дослідження ефективності							
Тема 5	Масштабовані низькоінтенсивні інтервенції: Problem Management Plus, Self-Help Plus, Common Elements Treatment Approach, цифрові інтервенції. Доказовість у гуманітарних контекстах.	3	1	6	1	1	9
Тема 6	Допомога окремим групам: військовослужбовці та ветерани, діти й підлітки, ВПО, родини загиблих і зниклих безвісти, фахівці допомагаючих професій (вторинна травматизація, супервізія).	3	1	6	1	1	9
Тема 7	Наука впровадження та культурна адаптація: RE-AIM, CFIR, результати впровадження; адаптація доказових програм в українському контексті; національні програми.	3	2	7	1	1	10
Тема 8	Дослідження ефективності психологічної допомоги в умовах війни: дизайни (РКД, прагматичні та кластерні дослідження, stepped-wedge, дослідження одного випадку), показники результатів, етика, безпека.	3	2	7	1	1	10
Модульна контрольна робота 2							
Разом:		**24**	**12**	**54**	**8**	**6**	**76**

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Методи навчання: проблемна та оглядова лекція, лекція-дискусія, лекція-візуалізація; семінар-практикум з критичного оцінювання доказів (аналіз систематичних оглядів, метааналізів і клінічних настанов); кейс-метод; метод логічних моделей (logic model, theory of change); симуляційні завдання (кабінетне навчання з планування допомоги громаді, GRADE-

панель, адаптаційна нарада, рада з моніторингу даних і безпеки); проєктний метод; інтервізія та рефлексивне обговорення; взаємне рецензування.

Методи оцінювання: усний контроль (опитування, доповідь, участь у дискусіях і симуляціях); письмовий контроль (критичний огляд доказів, логічна модель, план адаптації, протокол оцінювання ефективності); тестовий контроль (модульні контрольні роботи); захист проєкту доказової моделі; екзамен; взаємооцінювання.

Технічне обладнання та / або програмне забезпечення

Для якісного викладання та опанування курсу використовуються: навчальні аудиторії, обладнані мультимедійним проєктором і комп'ютерами; доступ до мережі Інтернет; наукова бібліотека Академії та наукометричні бази (Scopus, Web of Science), APA PsycNet, Cochrane Library, PubMed; офіційний сайт МАУП (http://maup.com.ua) і система дистанційного навчання Академії; онлайн-платформи для відеокомунікації; настанови та матеріали ВООЗ, IASC, ISTSS, NICE; ресурси мережі MHPSS; інструменти побудови логічних моделей і схем маршрутів допомоги.

Форми і методи контролю

Контроль успішності здобувачів поділяється на поточний і підсумковий (семестровий). Поточний контроль охоплює роботу на заняттях, участь у симуляційних завданнях, самостійну роботу, модульні контрольні роботи та проєкт доказової моделі психологічної допомоги.

Поточний контроль здійснюється під час практичних (семінарських) занять і спрямований на перевірку вміння критично оцінювати доказову базу, обґрунтовувати вибір моделей допомоги для конкретних груп і контекстів, планувати впровадження та оцінювання ефективності. Формами поточного контролю є: усне опитування; аналіз систематичних оглядів і настанов; кейс-аналіз; участь у симуляціях; письмові аналітичні завдання; взаємне рецензування.

Методи поточного контролю: усний контроль (опитування, доповідь, симуляція); письмовий контроль (критичний огляд, логічна модель, план адаптації); тестовий контроль; спостереження; проблемні ситуації.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі екзамену. Підсумкова оцінка визначається як сума балів поточного контролю (до 60) та екзамену (до 40). Екзамен проводиться в усно-письмовій формі за екзаменаційними білетами.

Система оцінювання та вимоги

Система оцінювання ґрунтується на принципах об'єктивності, прозорості, гнучкості та високої диференціації. Оцінювання здійснюється за модульно-рейтинговою системою із застосуванням 100-бальної шкали: до 60 балів – поточний контроль, до 40 балів – екзамен.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі

Вид навчальної роботи	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Разом
Робота на практичних (семінарських) заняттях і самостійна робота	10	10	20
Участь у симуляційних завданнях	5	5	10
Модульна контрольна робота	10	10	20
Проєкт доказової моделі психологічної допомоги	5	5	10
Разом за поточний контроль	**30**	**30**	**60**

Екзамен – до 40 балів. Загальна підсумкова оцінка – до 100 балів. Мінімальна сума балів, за якої дисципліна вважається успішно опанованою, становить 60. У кожному змістовому модулі проводяться дві симуляції, які оцінюються сукупно (до 5 балів за модуль).

Критерії оцінювання роботи на практичних (семінарських) заняттях. Оцінюються: знання доказової бази та рамкових моделей допомоги; уміння критично оцінювати якість досліджень і настанов; обґрунтованість вибору інтервенцій для конкретних груп і контекстів;

урахування культурних, організаційних та етичних чинників; якість участі в дискусії та взаємному рецензуванні.

Критерії оцінювання участі в симуляційних завданнях (до 5 балів за модуль). Виконання рольових функцій (до 1); доказова обґрунтованість рішень (до 2); урахування етичних вимог, безпеки та інтересів вразливих груп (до 1); якість підсумкового продукту (до 1).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи. Модульна контрольна робота виконується у письмовій (тестовій) формі та оцінюється до 10 балів. Оцінювання (частка правильно виконаних завдань): «відмінно» – понад 90 %; «дуже добре» – 82–89 %; «добре» – 75–81 %; «задовільно» – 68–74 %; «достатньо» – 60–67 %; «незадовільно» – менше 60 %. Відсутність роботи – 0 балів.

Критерії оцінювання проєкту доказової моделі психологічної допомоги (10 балів). Етап 1 (до 5 балів): визначення цільової групи та потреб; критичний огляд доказів щодо інтервенцій для цієї групи; обґрунтування вибору моделі та її місця в ступінчастій системі допомоги. Етап 2 (до 5 балів): логічна модель (ресурси – діяльність – безпосередні результати – ефекти); план культурної адаптації та впровадження; дизайн дослідження ефективності з показниками результатів, етичними запобіжниками та протоколом безпеки.

Критерії оцінювання екзамену (до 40 балів). Екзаменаційний білет містить два теоретичні питання (до 15 балів кожне) та одне практичне завдання (обґрунтування доказової моделі допомоги для визначеної групи за кейсом) (до 10 балів). Відповідь на теоретичне питання оцінюється за критеріями: повнота та точність розкриття змісту; володіння понятєвим апаратом; логічність і доказовість викладу; уміння пов'язати теоретичні положення з проблематикою власного дисертаційного дослідження. Практичне (проблемне) завдання оцінюється за критеріями: правильність аналізу ситуації; обґрунтованість рішення; коректність висновків. Умови допуску до екзамену та порядок його перескладання визначаються нормативними документами Академії.

Зведена шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для екзамену)	Для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	дуже добре	зараховано
75–81	C	добре	зараховано
68–74	D	задовільно	зараховано
60–67	E	достатньо	зараховано
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Політика щодо академічної доброчесності. Викладання дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту» та нормативних документів Академії (https://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/akademichna-dobrochesnist.html). Письмові роботи, аналітичні матеріали та презентації мають бути оригінальними, супроводжуватися коректними покликаннями на перводжерела й перевіркою на текстові збіги. Порушеннями академічної доброчесності вважаються

академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Політика психологічної безпеки та етики роботи з травматичним матеріалом. Курс передбачає роботу з темами війни, втрат і травми. Навчальна взаємодія ґрунтується на травмоінформованих принципах: безпека, передбачуваність, добровільність, повага до меж. Здобувач не зобов'язаний розкривати особистий досвід; обговорення кейсів здійснюється на знеособлених або навчальних матеріалах. Симуляції не є терапевтичними сесіями й не передбачають відтворення травматичного досвіду учасників. У разі емоційного дискомфорту здобувач може тимчасово вийти із заняття та звернутися до викладача по підтримку. Курс не надає кваліфікації для самостійного застосування травмофокусованих психотерапевтичних методів: для цього потрібні спеціалізоване навчання та супервізія.

Політика щодо відвідування, дедлайнів і перескладання. Відвідування занять є обов'язковим; пропущені заняття відпрацьовуються у визначений викладачем спосіб. Обов'язковою умовою зарахування є участь у симуляційних завданнях курсу (або виконання рівноцінного індивідуального завдання в разі пропуску з поважних причин). Індивідуальні завдання виконуються у встановлені терміни; роботи, подані з порушенням дедлайну без поважних причин, можуть оцінюватися зі зниженням балів. Перескладання здійснюється у порядку, визначеному нормативними документами Академії. Для здобувачів заочної форми навчання обсяг аудиторних занять зменшено відповідно до навчального плану, а частина завдань виконується в межах самостійної роботи з поданням через систему дистанційного навчання Академії.

Політика щодо оскарження. Здобувач має право на вмотивоване оскарження результатів оцінювання у порядку, визначеному нормативними документами Академії, звернувшись до викладача, завідувача кафедри або гаранта освітньо-наукової програми.

Політика використання цифрових інструментів та інструментів штучного інтелекту. Використання цифрових інструментів і генеративного штучного інтелекту допускається для пошуку та первинного опрацювання джерел за умови прозорого декларування і критичної перевірки, зокрема перевірки кожного покликання на систематичні огляди й настанови. Заборонено вводити до сервісів ШІ будь-які відомості, що дозволяють ідентифікувати клієнтів або учасників досліджень. Під час екзамену використання цифрових пристроїв не допускається.

Політика сталого розвитку. Викладання дисципліни узгоджується із Цілями сталого розвитку ООН, насамперед із Ціллю 3 «Міцне здоров'я і благополуччя», Ціллю 10 «Зменшення нерівності», Ціллю 16 «Мир, справедливість та сильні інститути» і Ціллю 17 «Партнерство заради стійкого розвитку». Заохочуються доказові, доступні та культурно чутливі підходи до відновлення психічного здоров'я суспільства.

Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Навчально-методичне забезпечення дисципліни включає: силабус дисципліни; конспект (тексти) лекцій; методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять; методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів; методичні рекомендації до проєкту доказової моделі психологічної допомоги; добірку клінічних настанов, систематичних оглядів і метааналізів; шаблони логічної моделі та протоколу оцінювання ефективності; сценарії симуляційних завдань із рольовими картками; банк кейсів; банк завдань для модульних контрольних робіт; перелік питань до екзамену та зразок екзаменаційного білета (додаток 1).

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Forbes D., Bisson J. I., Monson C. M., Berliner L. (eds.) Effective Treatments for PTSD: Practice Guidelines from the International Society for Traumatic Stress Studies. 3rd ed. New York : Guilford Press, 2020.

2. Inter-Agency Standing Committee (IASC). IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. Geneva : IASC, 2007.

3. National Institute for Health and Care Excellence. Post-traumatic stress disorder : NICE guideline NG116. London : NICE, 2018.

4. American Psychological Association. Clinical Practice Guideline for the Treatment of Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) in Adults. Washington, DC : APA, 2017.
5. World Health Organization. Problem Management Plus (PM+): Individual psychological help for adults impaired by distress in communities exposed to adversity. Geneva : WHO, 2016.
6. World Health Organization, War Trauma Foundation, World Vision International. Psychological first aid: Guide for field workers. Geneva : WHO, 2011.
7. Hobfoll S. E., Watson P., Bell C. C. et al. Five essential elements of immediate and mid-term mass trauma intervention: Empirical evidence. Psychiatry. 2007. Vol. 70, No. 4. P. 283–315.
8. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1018-р.

Додаткова література

1. Charlson F., van Ommeren M., Flaxman A. et al. New WHO prevalence estimates of mental disorders in conflict settings: a systematic review and meta-analysis. The Lancet. 2019. Vol. 394, No. 10194. P. 240–248.
2. Lewis C., Roberts N. P., Andrew M., Starling E., Bisson J. I. Psychological therapies for post-traumatic stress disorder in adults: systematic review and meta-analysis. European Journal of Psychotraumatology. 2020. Vol. 11, No. 1. 1729633.
3. Tedeschi R. G., Shakespeare-Finch J., Taku K., Calhoun L. G. Posttraumatic Growth: Theory, Research, and Applications. New York : Routledge, 2018.
4. Southwick S. M., Charney D. S. Resilience: The Science of Mastering Life's Greatest Challenges. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2018.
5. Bernal G., Domenech Rodríguez M. M. (eds.) Cultural Adaptations: Tools for Evidence-Based Practice with Diverse Populations. Washington, DC : APA, 2012.
6. Glasgow R. E., Vogt T. M., Boles S. M. Evaluating the public health impact of health promotion interventions: the RE-AIM framework. American Journal of Public Health. 1999. Vol. 89, No. 9. P. 1322–1327.
7. Proctor E., Silmere H., Raghavan R. et al. Outcomes for implementation research: conceptual distinctions, measurement challenges, and research agenda. Administration and Policy in Mental Health. 2011. Vol. 38, No. 2. P. 65–76.
8. World Health Organization. mhGAP Humanitarian Intervention Guide (mhGAP-HIG). Geneva : WHO, 2015.
9. World Health Organization. Doing What Matters in Times of Stress: An Illustrated Guide. Geneva : WHO, 2020.
10. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад» : затв. наказом МОЗ України від 23.02.2016 № 121.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт МАУП. URL: http://maup.com.ua
2. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?». URL: https://howareu.com
3. MHPSS.net – мережа з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. URL: https://www.mhpss.net
4. International Society for Traumatic Stress Studies (ISTSS). URL: https://istss.org
5. World Health Organization – Mental health. URL: https://www.who.int/health-topics/mental-health
6. Cochrane Library. URL: https://www.cochranelibrary.com
7. National Institute for Health and Care Excellence (NICE). URL: https://www.nice.org.uk
8. APA PsycNet. URL: https://psycnet.apa.org

Додаток 1

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук
Кафедра психології

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДОКАЗОВІ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ»

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти. Спеціальність 053 Психологія. ОНП «Психологія». Обов'язкова дисципліна (ОК6), 3 кредити ЄКТС / 90 год, II семестр, підсумковий контроль – екзамен.

1. Методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять

Практичні (семінарські) заняття (денна форма – 12 год., заочна форма – 6 год.) спрямовані на відпрацювання вмінь критично оцінювати доказову базу психологічної допомоги, обґрунтовувати вибір моделей і планувати їх упровадження та оцінювання. Провідними формами є семінар-практикум з аналізу систематичних оглядів і настанов, кейс-аналіз, побудова логічних моделей, симуляції та інтервізійне обговорення.

Порядок підготовки до заняття: опрацювати конспект лекції та рекомендовані джерела; проаналізувати запропонований систематичний огляд або настанову за схемою «питання – включені дослідження – ефект – якість доказів – застосовність до українського контексту»; підготувати відповідний фрагмент проєкту доказової моделі.

Для здобувачів заочної форми проводяться три заняття по 2 год. (теми 3–4 із симуляціями 1–2; теми 5–6; теми 7–8 із симуляціями 3–4 у скороченому форматі).

Семінар 1 (Теми 1–2, 2 год.). Доказова практика та психічне здоров'я в умовах війни

Питання для обговорення:

1. Модель доказової практики в психології (EBPP): дослідницькі докази, клінічна експертиза, характеристики та вподобання клієнта.
2. Ієрархія доказів і її обмеження; систематичні огляди, метааналізи, клінічні настанови; система GRADE.
3. Поширеність психічних розладів у зонах збройних конфліктів; континуум реакцій на травматичні події.
4. ПТСР і комплексний ПТСР за МКХ-11, розлад тривалого горя, моральна травма; стійкість і посттравматичне зростання.

Практичні завдання:

1. Проаналізувати систематичний огляд щодо поширеності психічних розладів у зонах конфліктів і оцінити застосовність даних до України.
2. Порівняти критерії ПТСР і комплексного ПТСР за МКХ-11 та DSM-5-TR і визначити наслідки для дослідження.
3. Визначити, на якому рівні ієрархії доказів перебувають дані, на які спирається власне дисертаційне дослідження.

Семінар 2 (Тема 3, 2 год.). Рамкові моделі організації допомоги

Питання для обговорення:

1. Піраміда MHPSS (IASC): рівні втручань і принцип інтеграції.
2. Ступінчаста допомога та перерозподіл завдань (task-shifting): переваги та ризики.
3. Принципи ранніх втручань С. Гобфолла: безпека, заспокоєння, самоефективність і ефективність громади, зв'язок, надія.
4. Психологічна перша допомога: доказовість і межі застосування; неефективність і ризики одноразового психологічного дебрифінгу.

Практичні завдання:

1. Побудувати схему маршруту допомоги (pathway of care) для громади, що постраждала від обстрілів, за рівнями піраміди MHPSS.

2. Проаналізувати докази щодо одноразового психологічного дебрифінгу та сформулювати висновок для практики.

3. Визначити рівень піраміди MHPSS, до якого належить модель, досліджувана у власній дисертації.

Симуляційне завдання:

«Кабінетне навчання: планування системи допомоги деокупованій громаді». Див. розділ 3 «Симуляційні завдання» (Симуляція 1).

Семінар 3 (Тема 4, 2 год.). Травмофокусовані інтервенції: порівняльна доказовість

Питання для обговорення:

1. Когнітивна терапія опрацювання, пролонгована експозиція, травмофокусована КПТ, EMDR, наративна експозиційна терапія: механізми та протоколи.

2. Порівняльна ефективність за даними метааналізів і клінічних настанов (ISTSS, NICE, APA).

3. Фармакологічні та психологічні втручання: співвідношення доказів.

4. Ризики, протипоказання, вибування з терапії; проблема переносимості експозиційних методів.

Практичні завдання:

1. Порівняти рекомендації трьох клінічних настанов щодо лікування ПТСР у дорослих і пояснити розбіжності.

2. Оцінити якість доказів для однієї інтервенції за доменами GRADE.

3. Сформулювати дослідницьке питання за схемою PICO для власного дослідження.

Симуляційне завдання:

«GRADE-панель з розроблення рекомендації». Див. розділ 3 (Симуляція 2).

Семінар 4 (Теми 5–6, 2 год.). Масштабовані інтервенції та допомога окремим групам

Питання для обговорення:

1. Програми ВООЗ Problem Management Plus і Self-Help Plus: структура, доказовість, умови застосування.

2. Трансдіагностичні підходи (CETA) та цифрові інтервенції.

3. Особливості допомоги військовослужбовцям, ветеранам, їхнім родинам; моральна травма.

4. Допомога дітям і підліткам, ВПО, родинам загиблих і зниклих безвісти; вторинна травматизація фахівців і роль супервізії.

Практичні завдання:

1. Порівняти дві масштабовані інтервенції за доказовістю, ресурсоємністю та придатністю для українського контексту.

2. Проаналізувати кейс допомоги родині зниклого безвісти військовослужбовця з позицій концепції неоднозначної втрати.

3. Скласти план інтервізії та самодопомоги для фахівців, які працюють із травмою.

Семінар 5 (Тема 7, 2 год.). Наука впровадження та культурна адаптація

Питання для обговорення:

1. Наука впровадження: рамки RE-AIM і CFIR; результати впровадження (прийнятність, доречність, дотримання протоколу, охоплення, стійкість).

2. Культурна адаптація доказових інтервенцій: моделі, поверхнева та глибинна адаптація, збереження ключових компонентів.

3. Бар'єри впровадження в Україні: стигма, доступність, кадрові ресурси, воєнні ризики.

4. Національні програми та ініціативи у сфері психічного здоров'я.

Практичні завдання:

1. Проаналізувати впровадження однієї програми психологічної допомоги в Україні за рамкою RE-AIM.

2. Розробити план культурної адаптації обраної інтервенції для власної цільової групи.

3. Побудувати логічну модель проєкту доказової моделі допомоги.

Симуляційне завдання:

«Адаптаційна нарада із зацікавленими сторонами». Див. розділ 3 (Симуляція 3).

Семінар 6 (Тема 8, 2 год.). Дослідження ефективності психологічної допомоги в умовах війни

Питання для обговорення:

1. Дизайни: рандомізовані контрольовані, прагматичні, кластерні, stepped-wedge дослідження; дослідження одного випадку.
2. Показники результатів: симптоми, функціонування, якість життя, стійкість; вибір інструментів і часових точок.
3. Етика та безпека: небажані події, протоколи безпеки, рада з моніторингу даних і безпеки.
4. Від доказів до моделі: як обґрунтувати власну практико-орієнтовану модель допомоги в дисертації.

Практичні завдання:

1. Спланувати дизайн дослідження ефективності моделі допомоги для власної цільової групи.
2. Визначити первинні та вторинні показники результатів і критерії небажаних подій.
3. Захистити проєкт доказової моделі психологічної допомоги.

Симуляційне завдання:

«Засідання ради з моніторингу даних і безпеки (DSMB)». Див. розділ 3 (Симуляція 4).

2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів

Самостійна робота (денна форма – 54 год., заочна форма – 76 год.) передбачає опрацювання клінічних настанов, систематичних оглядів і метааналізів, аналіз кейсів, підготовку до симуляцій, розроблення проєкту доказової моделі, підготовку до модульних контрольних робіт та екзамену.

Тема	Зміст самостійної роботи	Год. (денна)	Год. (заочна)	Форма контролю
Тема 1	Опрацювання джерел з доказової практики; аналіз системи GRADE.	7	9	Аналітична записка
Тема 2	Аналіз епідеміологічних даних; порівняння критеріїв МКХ-11 і DSM-5-TR.	7	9	Порівняльна таблиця
Тема 3	Схема маршруту допомоги; підготовка до симуляції 1. Етап 1 проєкту.	7	10	Схема, план
Тема 4	Аналіз клінічних настанов; оцінювання якості доказів; підготовка до GRADE-панелі. Етап 1 проєкту.	7	10	Огляд доказів
Тема 5	Порівняння масштабованих інтервенцій.	6	9	Порівняльний аналіз
Тема 6	Кейс-аналіз допомоги окремим групам; план інтервізії.	6	9	Кейс-аналіз
Тема 7	План культурної адаптації; логічна модель. Етап 2 проєкту.	7	10	Логічна модель
Тема 8	Дизайн дослідження ефективності; оформлення та захист проєкту. Етап 2 проєкту.	7	10	Захист проєкту
Разом		**54**	**76**	

3. Симуляційні завдання

Симуляції моделюють ухвалення рішень на рівні системи допомоги, доказової експертизи та дослідження ефективності. Вони не передбачають відтворення терапевтичних сесій чи травматичного досвіду учасників. Кожна симуляція завершується дебрифінгом. Участь у симуляціях оцінюється до 10 балів за семестр (по 5 балів за модуль).

Симуляція 1. «Кабінетне навчання: планування системи допомоги деокупованій громаді» (Тема 3, змістовий модуль 1)

Мета: відпрацювати планування багаторівневої системи психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах обмежених ресурсів.

Сценарій: громада з населенням близько 20 тис. осіб нещодавно деокупована. Інфраструктуру частково зруйновано, у громаді є один сімейний лікар, два психологи, волонтерська організація; очікується повернення ВПО. Міжвідомча робоча група має за 60 хв розробити план допомоги на перші 6 місяців. Упродовж вправи ведучий вводить нові «вхідні» (обстріл, повернення групи ветеранів, звернення школи).

Ролі учасників: координатор MHPSS, представник органу місцевого самоврядування, сімейний лікар, психолог, представник громадської організації, представник освіти, представник громади, спостерігач.

Хід симуляції:

1. Ознайомлення з досьє громади (потреби, ресурси, ризики).
2. Розподіл заходів за рівнями піраміди MHPSS; визначення маршрутів перенаправлення.
3. Реагування на «вхідні» ведучого з коригуванням плану.
4. Презентація плану; спостерігач оцінює за чек-листом (доказовість, безпека, координація, «не зашкодь»); дебрифінг.

Продукт: план допомоги громаді з маршрутами перенаправлення та переліком доказових втручань за рівнями.

Критерії оцінювання: відповідність принципам IASC; доказова обґрунтованість заходів; реалістичність щодо ресурсів; урахування вразливих груп.

Симуляція 2. «GRADE-панель з розроблення рекомендації» (Тема 4, змістовий модуль 1)

Мета: засвоїти логіку переходу від доказів до рекомендацій і чинники, що визначають силу рекомендації.

Сценарій: робоча група розробляє національну рекомендацію щодо психологічного втручання для дорослих із ПТСР, пов'язаним з війною. Панель отримує підсумок доказів (evidence profile) щодо двох інтервенцій і має сформулювати рекомендацію.

Ролі учасників: голова панелі, методолог GRADE, клінічні експерти (2), представник користувачів послуг, представник системи охорони здоров'я (ресурси), секретар.

Хід симуляції:

1. Методолог представляє профіль доказів: ефекти, якість доказів за доменами GRADE.
2. Обговорення за рамкою «від доказів до рішення»: баланс користі та шкоди, цінності пацієнтів, ресурси, прийнятність, здійсненність, справедливість.
3. Голосування щодо напряму та сили рекомендації (сильна / умовна).
4. Секретар формулює рекомендацію та обґрунтування; дебрифінг.

Продукт: текст рекомендації з обґрунтуванням і позначенням якості доказів.

Критерії оцінювання: коректність оцінювання якості доказів; урахування всіх критеріїв рамки; чіткість формулювання рекомендації.

Симуляція 3. «Адаптаційна нарада із зацікавленими сторонами» (Тема 7, змістовий модуль 2)

Мета: відпрацювати процедуру культурної адаптації доказової інтервенції зі збереженням її ключових компонентів.

Сценарій: організація планує впровадити масштабовану програму психологічної допомоги для ветеранів і членів їхніх родин у кількох громадах. Команда проєкту проводить нараду із зацікавленими сторонами, щоб узгодити зміни до програми.

Ролі учасників: керівник проєкту, розробник програми (захищає ключові компоненти), ветеран, член родини ветерана, фасилітатор із громади, фахівець з оцінювання.

Хід симуляції:

1. Презентація програми та її ключових компонентів.
2. Зацікавлені сторони висловлюють пропозиції (мова, приклади, формат, тривалість, місце проведення, стигма).
3. Класифікація пропозицій: поверхнева / глибинна адаптація; допустима / загрожує ключовим компонентам.
4. Узгодження плану адаптації та показників для пілотажу; дебрифінг.

Продукт: таблиця адаптацій з обґрунтуванням і план пілотного впровадження.

Критерії оцінювання: збереження ключових компонентів; урахування позицій користувачів; обґрунтованість рішень.

Симуляція 4. «Засідання ради з моніторингу даних і безпеки (DSMB)» (Тема 8, змістовий модуль 2)

Мета: сформувати розуміння етичних і методологічних рішень, які ухвалюються під час проведення досліджень ефективності.

Сценарій: триває кластерне рандомізоване дослідження програми підтримки стійкості для вчителів прифронтових громад. Рада отримує проміжний звіт: нерівномірне вибування учасників у групах, два повідомлення про небажані події, нижче за очікуване дотримання протоколу в одному кластері.

Ролі учасників: голова ради, незалежний статистик, клінічний експерт, експерт з етики, головний дослідник (запрошений), секретар.

Хід симуляції:

1. Головний дослідник представляє проміжний звіт.
2. Члени ради аналізують дані щодо безпеки, вибування та дотримання протоколу.
3. Обговорення варіантів: продовжити без змін / продовжити зі змінами / призупинити набір / припинити дослідження.
4. Ухвалення рішення та рекомендацій; дебрифінг.

Продукт: протокол рішення ради з рекомендаціями.

Критерії оцінювання: коректність інтерпретації проміжних даних; пріоритет безпеки учасників; збереження наукової цілісності дослідження.

4. Методичні рекомендації до проєкту доказової моделі психологічної допомоги

Проєкт виконується на матеріалі власного дисертаційного дослідження або (за погодженням з викладачем і науковим керівником) для цільової групи, дотичної до теми дисертації. Обсяг – 12–15 сторінок. Проєкт оцінюється у два етапи (до 5 балів кожен).

Рекомендований склад проєкту:

1. Цільова група, контекст і потреби (з покликанням на епідеміологічні дані).
2. Критичний огляд доказів щодо інтервенцій для цієї групи (настанови, систематичні огляди, метааналізи) з оцінюванням якості доказів.
3. Обґрунтування вибору моделі допомоги та її місця в піраміді MHPSS і ступінчастій системі.
4. Логічна модель: ресурси – діяльність – безпосередні результати – ефекти; припущення та ризики.
5. План культурної адаптації зі збереженням ключових компонентів.
6. План упровадження за рамкою RE-AIM або CFIR.
7. Дизайн дослідження ефективності: питання PICO, дизайн, вибірка, показники, часові точки.
8. Етичні аспекти: інформована згода, протокол безпеки, моніторинг небажаних подій, підтримка фахівців.

5. Банк завдань для модульних контрольних робіт

Модульна контрольна робота виконується у письмовій (тестовій) формі й охоплює матеріал відповідного змістового модуля. Оцінювання – до 10 балів за кожну МКР.

Модульна контрольна робота 1 (змістовий модуль 1, теми 1–4)

Частина А. Тестові завдання закритої форми (оберіть одну правильну відповідь).

1. Модель доказової практики в психології (EBPP) інтегрує: а) лише результати РКД; б) найкращі дослідницькі докази, клінічну експертизу та характеристики, культуру й уподобання клієнта; в) думку керівника; г) лише досвід фахівця.
2. Система GRADE призначена для: а) діагностики ПТСР; б) оцінювання якості доказів і сили рекомендацій; в) статистичного аналізу; г) рандомізації.
3. Найвищий рівень у традиційній ієрархії доказів щодо ефективності втручань посідають: а) описи випадків; б) систематичні огляди та метааналізи РКД; в) думки експертів; г) кореляційні дослідження.
4. Комплексний ПТСР за МКХ-11 передбачає, крім основних симптомів ПТСР: а) лише безсоння; б) порушення самоорганізації (афективна дисрегуляція, негативна Я-концепція, порушення стосунків); в) психотичні симптоми; г) залежність від психоактивних речовин.
5. Моральна травма пов'язана насамперед з: а) фізичним пораненням; б) вчинками або бездіяльністю, що порушують глибинні моральні переконання людини; в) генетичною схильністю; г) фінансовими втратами.
6. Нижній рівень піраміди MHPSS (IASC) становлять: а) спеціалізовані психіатричні послуги; б) базові послуги та безпека; в) психотерапія; г) фармакотерапія.
7. Серед п'яти принципів ранніх втручань С. Гобфолла є: а) обов'язковий дебрифінг; б) сприяння відчуттю безпеки та надії; в) негайна експозиція; г) ізоляція постраждалих.
8. Щодо одноразового психологічного дебрифінгу одразу після травматичної події клінічні настанови: а) рекомендують його всім; б) не рекомендують його як рутинне втручання; в) вимагають його для дітей; г) не згадують.
9. Пролонгована експозиція належить до: а) медикаментозних втручань; б) травмофокусованих психологічних втручань; в) методів діагностики; г) втручань першого рівня MHPSS.
10. Наративна експозиційна терапія розроблена насамперед для: а) осіб з одноразовою травмою; б) осіб, що пережили множинні травматичні події, зокрема біженців і постраждалих від насильства; в) дітей дошкільного віку; г) осіб із залежностями.

Частина Б. Завдання на відповідність.

1. Установіть відповідність між рівнем піраміди MHPSS та прикладом втручання.
2. Установіть відповідність між доменом GRADE (ризик упередженості, неузгодженість, непрямість, неточність, публікаційне зміщення) та його змістом.
3. Установіть відповідність між травмофокусованою інтервенцією (CPT, PE, EMDR, NET) та її ключовим механізмом.

Частина В. Відкриті (проблемні) завдання.

1. Проаналізуйте наведений фрагмент систематичного огляду та оцініть якість доказів.
2. Запропонуйте рівні допомоги за пірамідою MHPSS для наведеного кейсу громади.
3. Обґрунтуйте вибір травмофокусованої інтервенції для наведеного випадку з урахуванням клінічних настанов.

Модульна контрольна робота 2 (змістовий модуль 2, теми 5–8)

Частина А. Тестові завдання закритої форми (оберіть одну правильну відповідь).

1. Problem Management Plus (BOO3) – це: а) медикаментозна програма; б) коротке трансдіагностичне психологічне втручання, яке можуть проводити підготовлені нефахівці під супервізією; в) метод діагностики; г) програма реабілітації після поранень.
2. Перерозподіл завдань (task-shifting) передбачає: а) скорочення послуг; б) залучення підготовлених фахівців нижчої кваліфікації або нефахівців до надання окремих видів допомоги під супервізією; в) передання допомоги лише психіатрам; г) відмову від супервізії.

3. Вторинна травматизація фахівців – це: а) повторна травма клієнта; б) наслідки опосередкованого впливу травматичного матеріалу клієнтів на фахівця; в) професійна некомпетентність; г) конфлікт у колективі.

4. Рамка RE-AIM охоплює виміри: а) Reach, Effectiveness, Adoption, Implementation, Maintenance; б) Risk, Ethics, Assessment, Intervention, Monitoring; в) Research, Evidence, Analysis, Impact, Measurement; г) Relevance, Efficiency, Acceptability, Integrity, Motivation.

5. Глибинна культурна адаптація стосується: а) перекладу матеріалів; б) урахування культурних цінностей, уявлень про дистрес і способи допомоги; в) зміни шрифту; г) зміни назви програми.

6. Ключові компоненти інтервенції – це: а) будь-які елементи, які можна змінювати; б) елементи, що забезпечують її ефективність і мають зберігатися під час адаптації; в) логотип програми; г) тривалість сесії.

7. Кластерне рандомізоване дослідження передбачає рандомізацію: а) окремих учасників; б) груп (громад, шкіл, установ); в) методик; г) дослідників.

8. Дизайн stepped-wedge передбачає: а) відсутність втручання в усіх групах; б) поетапне впровадження втручання в кластерах у випадковому порядку; в) одночасне втручання в усіх; г) лише якісне оцінювання.

9. Рада з моніторингу даних і безпеки (DSMB) – це: а) відділ збору даних; б) незалежний орган, що періодично оцінює безпеку учасників і цілісність дослідження; в) редакційна колегія; г) грантодавець.

10. Первинний показник результату в дослідженні ефективності: а) обирається після аналізу даних; б) визначається заздалегідь і відображає головне очікуване змінення; в) не є обов'язковим; г) завжди є якісним.

Частина Б. Завдання на відповідність.

1. Установіть відповідність між цільовою групою (ветерани, діти, родини зниклих безвісти, фахівці) та релевантним підходом до допомоги.

2. Установіть відповідність між результатом упровадження за Е. Проктор (прийнятність, доречність, дотримання протоколу, стійкість) та його визначенням.

3. Установіть відповідність між дизайном дослідження (РКД, прагматичне, кластерне, stepped-wedge) та його характеристикою.

Частина В. Відкриті (проблемні) завдання.

1. Запропонуйте план культурної адаптації наведеної програми для визначеної групи.

2. Спроєктуйте дослідження ефективності моделі допомоги за схемою PICO з урахуванням етичних вимог.

3. Оцініть наведений проміжний звіт дослідження та обґрунтуйте рішення щодо його продовження.

6. Перелік питань до екзамену

1. Модель доказової практики в психології (EBPP).
2. Ієрархія доказів та її обмеження.
3. Систематичні огляди та метааналізи як джерело доказів.
4. Клінічні настанови: розроблення, якість, застосування.
5. Система GRADE: оцінювання якості доказів і сили рекомендацій.
6. Поширеність психічних розладів у зонах збройних конфліктів.
7. Континуум реакцій на травматичні події.
8. ПТСР і комплексний ПТСР за МКХ-11.
9. Розлад тривалого горя; неоднозначна втрата.
10. Моральна травма: поняття, дослідження, допомога.
11. Стійкість: концепції та дослідження.
12. Посттравматичне зростання: теорія та докази.
13. Піраміда MHPSS (IASC).
14. Ступінчаста допомога та перерозподіл завдань.

15. П'ять принципів ранніх втручань С. Гобфолла.
16. Психологічна перша допомога: зміст і доказовість.
17. Одноразовий психологічний дебрифінг: докази та рекомендації.
18. Когнітивна терапія опрацювання.
19. Пролонгована експозиція.
20. Травмофокусована КПТ для дітей і підлітків.
21. EMDR: механізми та доказовість.
22. Наративна експозиційна терапія.
23. Порівняльна ефективність травмофокусованих інтервенцій.
24. Problem Management Plus і Self-Help Plus.
25. Трансдіагностичні підходи та цифрові інтервенції.
26. Допомога військовослужбовцям і ветеранам.
27. Допомога дітям і підліткам в умовах війни.
28. Допомога внутрішньо переміщеним особам.
29. Допомога родинам загиблих і зниклих безвісти.
30. Вторинна травматизація та супервізія фахівців.
31. Наука впровадження: рамки RE-AIM і CFIR.
32. Результати впровадження.
33. Культурна адаптація доказових інтервенцій.
34. Бар'єри та чинники впровадження психологічної допомоги в Україні.
35. Національна політика у сфері психічного здоров'я.
36. Дизайни досліджень ефективності психологічної допомоги.
37. Показники результатів у дослідженнях ефективності.
38. Етика та безпека досліджень ефективності в умовах війни.
39. Логічна модель програми психологічної допомоги.
40. Обґрунтування власної практико-орієнтованої моделі психологічної підтримки.

Зразок екзаменаційного білета

ПрАТ «ВНЗ «МАУП». ННІ психології та соціальних наук. Кафедра психології. Третій (освітньо-науковий) рівень. Спеціальність 053 Психологія.
Дисципліна «Доказові моделі психологічної допомоги в умовах війни та повоєнного відновлення».
Екзаменаційний білет № __

1. Піраміда MHPSS та ступінчаста допомога: принципи побудови системи допомоги в умовах війни. (15 балів)
2. Культурна адаптація доказових інтервенцій: моделі, ключові компоненти, приклади. (15 балів)
3. Практичне завдання. Громада звернулася по допомогу для підлітків, які пережили окупацію. Обґрунтуйте доказову модель допомоги (рівні, інтервенції, виконавці), визначте показники результатів і основні етичні запобіжники. (10 балів)

Затверджено на засіданні кафедри психології, протокол № __ від «__» _____ 2026 р.
Завідувач кафедри _____ Екзаменатор _____